

Õiguskantsler

Teie 29.01.2015 nr

Meie 23.02.2015 nr 6-1/150107/1500835

**Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta
Kautsjon Riigikogu valimistel**

Austatud

Pöördusite 29.01.2015 õiguskantsleri poole avaldusega, milles taotlete Riigikogu valimistel kandidaadina osalemise eelduseks oleva valimiskautsjoni tasumise nõude põhiseaduspärasuse kontrollimist. Kautsjoni tasumise nõude näeb ette Riigikogu valimise seaduse § 30 lõige 5.

Pöördusite õiguskantsleri poole samasisulise avaldusega ka 16.01.2015. Õiguskantsler analüüsis Teie poolt tõstatatud küsimust ning teatas oma 27.01.2015 vastuses nr 6-1/150107/1500385, et ta ei tuvastanud põhiseaduse rikkumist Teie poolt esitatud asjaoludel. Õiguskantsler tugines oma seisukohas eelkõige Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 27.01.2003 otsusele asjas nr 3-4-1-3-03, millega Riigikohus tunnistas otsuse tegemise ajal kehtinud valimiskautsjoni põhiseadusega kooskõlas olevaks.

Oma täiendavas avalduses olete veelkord viidanud asjaolule, et Teie arvates ei saa pidada mõõdukaks valimiskautsjoni, mis on võrdne alampalka saava isiku kuutöötasuga. Kautsjoni suurus peaks Teie arvates arvestama ka vähekindlustatud isikute varaliste võimalustega ning kautsjoni mõõdukust tuleks hinnata iga üksiku kandidaadi puhul eraldi. Samuti leiate, et kautsjonisumma tasumine ei näita midagi selle kohta, kui tõsine on kandideerija valituks osutumise soov. Teie arvates tühistas Riigikogu valimise seaduses tehtud muudatus, millega vähendati alates 1. aprillist 2014 valimiskautsjoni suurust poole võrra, Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 27.01.2003 otsuse asjas nr 3-4-1-3-03 ning õiguskantsleril on põhjust nimetatud küsimust veelkord analüüsida.

Teatan Teile, et õiguskantsler analüüsis Teie poolt esitatud argumente arvesse võttes veelkord põhjalikult küsimust kautsjoni põhiseaduspärasusest Riigikogu valimistel, kuid ei tuvastanud põhiseaduse rikkumist Teie poolt esile toodud asjaoludel.

Lisaks oma 27.01.2015 vastuses juba välja toodud argumentidele märgin järgmist.

Õigust mõistab Eestis vastavalt põhiseaduse § 146 lausele 1 ainult kohus ning õiguskantsler juhindub põhiseaduse tõlgendamisel Riigikohtu poolt väljendatud seisukohtadest. Nagu juba eelmises vastuses selgitatud, on Riigikohus pidanud valimiskautsjoni põhimõtteliselt lubatavaks,

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

kui see on mõeldukas, st ei tekita ülemäärast takistust Riigikogu valimistel kandideerimiseks.¹ Kautsjoni mõõdukust tuleb Riigikohtu arvates hinnata seondatult riigi keskmise palgaga, st **keskmise isiku võimekusega kautsjoni tasumiseks**, mitte seoses alampalgaga (ja alampalka saava isiku võimekusega kautsjoni tasumiseks) või muude varaliste kriteeriumidega.

Arusaadavalt võib õigusliku või faktilise olustiku muutumisest tuleneda ka see, et Riigikohtu lahendi tähendus muutub² ja/või tekib vajadus võetud seisukohtade ümberhindamiseks. Käesoleval juhul ei ole aga arusaadav, miks peaks kautsjoni suurust poole võrra vähendanud seadusemuudatus muutma Riigikohtu eelnimetatud seisukoha kehtetuks või tooma kaasa vajaduse seda ümber hinnata. Ka faktiline olustik ei ole Riigikohtu otsuse tegemisele järgnenud aastate jooksul (s.o alates 2003. aastast) muutunud sellisel viisil, mis tekitaks kahtluse Riigikohtu seisukohtade ajakohasuses. Te ei ole oma avalduses lähemalt selgitanud, miks peaks kautsjoni vähendanud seadus muutma Riigikohtu poolt esile toodud kautsjoni põhiseaduspärasuse hindamise nõudeid. Ainuüksi asjaolu, et Te Riigikohtu poolt võetud seisukohtadega ei nõustu, ei anna alust neist mitte juhinduda.

Minu arvates ei ole ka mõeldav, et Vabariigi Valimiskomisjon hakkaks iga kandidaadi puhul eraldi hindama, milline kautsjon on mõeldukas konkreetse isiku suhtes.

Kokkuvõttes jään oma seisukoha juurde, et kautsjoni ettenägemine kehtivas Riigikogu valmise seaduses on põhiseaduspärane ning valimiskautsjoni kehtiv määr, mis jääb oluliselt alla riigi keskmise kuupalga, vastab Riigikohtu poolt seatud mõõdukuse nõuetele.

Mõistan küll, et varaliselt vähem kindlustatud isikute jaoks võib valimiskautsjoni tasumise nõue olla kõrgema sissetulekuga isikutega võrreldes suuremaks takistuseks parlamenti kandideerimisel. Nagu Riigikohus on aga asjas nr 3-4-1-3-03 märkinud³, ei pea kandideerida sooviv isik tasuma kautsjoni oma vahenditest: isikul, kelle poliitilised vaated on ühiskonnas populaarsed, on võimalik kaasata kautsjoni tasumiseks oma mõttekaaslaste rahalisi vahendeid. See pehmendab varaliste võimaluste erinevusest tulenevat kandideerimispiirangut.

Tänan Teid veelkord pöördumise eest ning loodan, et esitatud selgitustest oli Teile abi.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Mait Laaring 6938432
Mait.Laaring@oiguskantsler.ee

¹ RKPJK 27.01.2003 otsus asjas nr 3-4-1-3-03, p 11.

² Ka Riigikohus ise on leidnud, et õigusliku või faktilise olustiku muutmine võib tuua kaasa ka õigusnormidele antava tõlgenduse muutumise, vt nt RKPJK 15.07.2002 otsus asjas nr 3-4-1-7-02, p 15.

³ RKPJK 27.01.2003 otsus asjas nr 3-4-1-3-03, p 11.